

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

SSN Marek Siwek

w sprawie ze skargi W. J.

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...]

na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w [...] w sprawie

III AUa [...],

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 stycznia 2019 r.,

1. stwierdza przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie III AUa [...];

2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz W. J. kwotę 3.000 (trzy tysiące) złotych;

3. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącego opłatę od skargi w wysokości 200 (dwieście) złotych;

4. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

5. oddala skargę w pozostałym zakresie

UZASADNIENIE

W dniu 13 września 2018 r. W. J. wniósł skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki domagając się:

1. stwierdzenia przewlekłości postępowania przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. akt III AUa [...] dotyczącej odwołania od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
2. wydania Sądowi Apelacyjnemu w [...] zalecenia wyznaczenia terminu rozprawy, na którym zostanie rozpoznana apelacja organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 16 lutego 2017 r. w sprawie W. J. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o sygn. akt XIV U [...] (obecna sygn. akt III AUa [...]);
3. przyznania od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego sumy pieniężnej w kwocie 5.000,00 (pięć tysięcy) zł z tytułu odszkodowania za przewlekłość postępowania;
4. przyznania kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu Skarżący podniósł, że w sprawie o przeliczenie emerytury złożył odwołania od dwóch decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (odpowiednio w dniu 15 maja 2012 r. i w dniu 14 listopada 2012 r.). Sąd Okręgowy w W. XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych połączył obie sprawy pod sygn. akt XIV U [...]. W dniu 25 października 2013 r. w sprawie zapadł wyrok. Skarżący wniósł apelację od tego wyroku, która została rozpatrzona przez Sąd Apelacyjny w [...] w dniu 12 marca 2015 r. Sąd Apelacyjny w [...] uchylił wyrok Sądu I instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy po ponownym rozpoznaniu sprawy wydał wyrok w dniu 16 lutego 2017 r. Orzeczenie to zostało zaskarżone w dniu 29 marca 2017 r. przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Jak podnosi Skarżący od złożenia apelacji do dnia wniesienia skargi Sąd Apelacyjny w [...] nie podjął żadnej czynności w sprawie, w tym nie wyznaczył terminu rozprawy odwoławczej.

W odpowiedzi na skargę Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...] wniosła o jej oddalenie jako niezasadnej. Nie negując podanych przez Skarżącego faktów,

dotyczących przebiegu postępowania apelacyjnego, uzupełnił jego opis. Apelacja organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w W. wpłynęła 3 kwietnia 2017 r. Odpowiedź na apelację dołączono w dniu 16 maja 2017 r. Następnie zarządzeniem Przewodniczącego III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 kwietnia 2018 r. skierowano sprawę do sędziego referenta z adnotacją o oczekiwaniu na rozpoznanie według ustalonego planu sesji. Wobec przejścia referenta w stan spoczynku w dniu 1 sierpnia 2018 r., sprawę skierowano do losowania w systemie SLPS. Sędzia referent został wylosowany w dniu 29 sierpnia 2018 r. Następnie w dniu 11 września 2018 r. wydano zarządzenie o wyznaczeniu terminu rozprawy apelacyjnej, która została ustalona na dzień 14 listopada 2018 r.

Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...] wskazała, że ustalenie przewlekłości postępowania nie jest bezpośrednio zależne od długości toczącego się procesu i okresu oczekiwania na termin. Jest ono „raczej wypadkową obiektywnych czynników oraz czasu niezbędnego do podejmowania czynności zgodnych z obowiązującymi procedurami”. Do „okoliczności o charakterze obiektywnym” w przedmiotowej sprawie zostały zaliczone: „zmiany ustawowe, jakie dokonane zostały w ostatnich latach”, znaczny „stopień obciążenia III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w [...]” (rosnący wpływ spraw oraz trudności kadrowe), a także „powinność rozpatrywania spraw w kolejności ich wpływu”. W rezultacie oczekiwania na skierowanie sprawy na termin rozprawy apelacyjnej według kolejności ich wpływu na chwilę obecną, co do zasady przekracza okres 12 miesięcy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest zasadna.

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2018 r., poz. 75), zwanej dalej ustawą lub ustawą o przewlekłości postępowania, do naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki dochodzi, gdy

postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia postępowania w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. Ocenie podlega w szczególności terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, a dokonując tej oceny uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi niezależnie od tego na jakim etapie skarga została wniesiona (art. 2 ust. 2 ustawy). Jednocześnie w judykaturze powszechny jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania jest uznawana przy tym beczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121 oraz z dnia 18 maja 2016 r., III SPP 53/16, LEX nr 2056884), jakkolwiek w orzecznictwie Sądu Najwyższego można wskazać postanowienia, w których przyjmowano, że z uwagi na okoliczności danej sprawy rozsądne miary czasowe na jej rozpoznanie zostają przekroczone, gdy od czasu wpływu apelacji do Sądu drugiej instancji, do daty pierwszego terminu rozprawy drugoinstancyjnej, minęło osiem miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2013 r., III SPP 51/13, LEX nr 1555679; z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13, LEX nr 1555675). Dodatkowo Sąd Najwyższy wskazywał, że sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych powinny być rozpoznane ze szczególną pilnością (postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2005 r., III SPP 34/05, OSNP 2005 nr 20, poz. 327; z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 342 oraz z 10 sierpnia 2007 r., III SPP 31/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 336; z dnia 4 kwietnia 2017 r., III SPP 13/17, LEX nr 2298290).

W przedmiotowej sprawie skarżona przewlekłość trwała od dnia wpłynięcia apelacji do Sądu Apelacyjnego w [...] (3 kwietnia 2017 r.) do dnia wyznaczenia rozprawy apelacyjnej (11 września 2018 r.), a więc nieco ponad siedemnaście miesięcy. Wprawdzie po roku od wpłynięcia apelacji (w dniu 6 kwietnia 2018 r.)

został wskazany do tej sprawy sędzia referent (bez wyznaczenia terminu rozprawy), który następnie przeszedł w stan spoczynku (w dniu 1 sierpnia 2018 r.), ale nie sposób uznać, aby samo wyznaczenie sędziego referenta było postępowaniem zmierzającym do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy. Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy ocenia, że rozsądne miary na rozpatrzenie sprawy zostały przekroczone i stwierdza, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania. Bezprzedmiotowe natomiast stało się zalecenie Sądowi Apelacyjnemu w [...] wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej, gdyż – jak wynika z akt sprawy – rozprawa odbyła się 14 listopada 2018 r.

Jednocześnie Sąd Najwyższy raz jeszcze zwraca uwagę, iż przewlekłość postępowania nie może być usprawiedliwiona brakami organizacyjnymi systemu sądowego. Obowiązkiem państwa jest bowiem taka organizacja sądownictwa, w tym zapewnienie optymalnej obsady kadrowej sądów, aby prawo do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie, nie było iluzoryczne (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2005 r., III SPP 109/05, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 33, z dnia 8 marca 2005 r., III SPP 34/05, OSNP 2005 nr 20, poz. 327). Co więcej, instrument jakim jest skarga na przewlekłość postępowania i związana z nim możliwość przyznania skarżącemu, na jego żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2.000 – 20.000 zł, w znacznej mierze służy właśnie wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie spraw bez nieuzasadnionej zwłoki (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13, LEX nr 1555675).

Stwierdzając przewlekłość postępowania przed Sądem drugiej instancji, Sąd Najwyższy zobowiązany był rozstrzygnąć o żądaniu Skarżącego zasądzenia na jego rzecz sumy pieniężnej w wysokości 5.000 zł.

Suma pieniężna o której mowa w art. 12 ust. 4 ustawy, pełni po części funkcję sankcji dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, po części zaś ma kompensować Skarżącemu szkody niematerialne wywołane zaistniałą przewlekłością. Jednocześnie należy ją odróżnić od odszkodowania za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.). Nie jest ona również zadośćuczynieniem pieniężnym za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c.

Podkreślić również należy, że ustawa o przewlekłości postępowania wprowadza zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości. Tym samym suma pieniężna, o której mowa w art. 12 ust. 4, uznana może być za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej przez stronę szkody niematerialnej w związku z przewlekłością postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2013 r., III SPP 51/13, LEX nr 1555679). Jednocześnie wskazany przepis określa granice rzeczowej rekompensaty (2.000 – 20.000 zł), a także stanowi, że wysokość sumy pieniężnej, we wskazanych granicach, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania.

Biorąc pod uwagę fakt, że przyznana suma stanowi wstępną rekompensatę zaistnienia i skutków przewlekłości postępowania, a także zważywszy, że rozprawa apelacyjna już się odbyła, Sąd Najwyższy przyznaje skarżącemu sumę pieniężną w wysokości 3.000 zł i oddala żądanie skargi w pozostałej części.

Zasądzona na rzecz Skarżącego należność z tytułu zastępstwa procesowego wynika z treści § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800 ze zm.).

Ze względu na uwzględnienie skargi co do zasady, podlegała zwrotowi uiszczona w związku z jej wniesieniem opłata, stosownie do treści art. 17 ust. 3 ustawy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.